

OLVASÓNAPLÓ

JUGOSZLÁV — NEM DÉLSZLÁV LEXIKON

Jugoslovenski književni leksikon. Szerkesztő: Živan Milisavac.
Matica srpska, Újvidék, 1971.

Az újvidéki Matica srpska jóvoltából a legutóbbi hetekben új, értékes kiadvánnyal gazdagodott a mindennapi kulturális életben nélkülözhetetlen, tudományos jellegű műveket magában foglaló könyvtárunk: megjelent a *Jugoszláv Irodalmi Lexikon*. Ez a hatszáz oldalas, izléses kiállítású kötet két szempontból is rendkívüli jelentőségű. Először is köztudomású, hogy a jugoszláviai irodalmi életnek mindeddig nem volt egy olyan korszerű összefoglalója, amely az irodalom iránt érdeklődő nagyközönségnek megfelelő tájékoztatást nyújtott volna irodalmi kérdésekben, akár az írók személyi adatait, akár az általános irodalmi fogalmakat, irodalommal kapcsolatos intézményeket, irodalmi folyóiratokat illetően, úgyhogy abba a furcsa helyzetbe kerültünk, hogy amikor megjelent Budapesten Csuka Zoltán *A jugoszláv népek irodalmának története* című könyve, ezt a magyar nyelvű kiadványt szinte hézagpótlónak kellett tekinteni — nemcsak a magyar irodalomban, hanem még a jugoszláviai irodalmi életben is. Csuka Zoltán, aki már annyi érdemet szerzett a jugoszláv írók műveinek magyarra való átültetésével, ezzel az irodalomtörténeti művével is olyan szolgálatot tett a jugoszláv irodalomnak, hogy nyugodtan megállapíthatjuk: teljes mértékben többszörösen is megérdemelte azt a kitüntetést, amelyet a jugoszláv irodalom népszerűsítése terén kifejtett fáradságos munkásságáért kapott.

Könyve azonban csak pillanatnyi megoldást jelenthetett, és pedig részben azért, mert magyar nyelven íródott, a magyarul nem tudók számára tehát hozzáférhetetlen maradt, másrészt pedig azért is, mert az itteni irodalmi eseményeken és irodalmi légkörön kívül, Magyarországon készült, tehát lényegében egy, a szerzőtől bizonyos tekintetben távolabb álló irodalmi életet kellett érzékeltetnie és kiértékelnie, s ebbe a légkörbe még akkor sem élhette bele magát teljesen, ha egyébként otthonosan mozgott is a szerbhorvát nyelvű irodalmi alkotások szinte beláthatatlan tömkelegében, s ha a régi Jugoszláviában hosszú éveken át ő maga is itt élt közöttük. Régóta szükségét éreztük hát egy olyan szerbhorvát nyelvű, de semmi esetre sem egyoldalú beállítottságú irodalmi lexikon megjelenésének, amely betölti a tátongó űrt, s amely tulajdonképpen — legalább egy időre, ideiglenesen — pótolja egy kicsit a szintén hiányzó korszerű irodalomtörténetet is.

Abban az időben, 1963-ban, amikor Csuka Zoltán könyve megjelent, már itt, Újvidéken is hallatszottak olyan hangok, hogy a Matica srpska magára vállalja egy ilyen irodalmi lexikon összeállítását, a munka azonban csak négy évvel ezelőtt kezdődött meg — Živan Milisavac szerkesztésében. Igen szerteágazó, mindenre kiterjedő munka volt ez, mely nem szorítkozhatott a munkatársak egy szűkebb környezetére, hanem be kellett vonnia megfelelő embereket az ország minden részéből. A negyven munkatárs kö-

zött helyet kapott az ország minden népének és nemzetiségének irodalmi képviselője (ha a többség természetesen Újvidékről került is ki), mert az irodalmi lexikon csak így válhatott alkalmassá arra, hogy betöltse a megjelenésével kapcsolatos kívánalmakat, azaz hogy valóban minden jugoszláv nép és nemzetiség irodalmának hű tükre legyen.

A munka — mint említettem — négy esztendeig tartott, s ez a hosszú időszak természetesen külön problémákat is okozott a szerkesztés munkájában. Mialatt ugyanis összegyűlt a munkatársaktól a terjedelmes anyag, az alatt az irodalom új művekkel gazdagodott, változások következtek be az írók személyi adataiban, olyan új írók jelentkeztek, akik e csaknem fél évtized alatt kifejtett munkásságukkal jogot szereztek arra, hogy bekerüljenek egy ilyen irodalmi tükörbe, az adatok folyamatos kiegészítése azonban sokkal nehezebbnek bizonyult, mint az eredeti szócikkek megírása, s ez a magyarázata annak, hogy a megjelent lexikonban maradtak olyan következetlenségek is, hogy egyes íróknál felvették ugyan legújabb megjelent műveiket, másoknál viszont hiányoznak a két-három évvel ezelőtt bekövetkezett változások is.

Az irodalmi lexikon azonban végre itt van a kezünkben, s ez a tény, hogy egy olyan kézikönyvet kaptunk, amelyre nélkülözhetetlenül szükségünk van a mindennapi életben, feledtetni velünk még az ilyen apróbb hibákat is, annál is inkább, mert tudatában vagyunk annak, hogy az efféle hibák, az efféle következetlenségek elkerülhetetlenek, s hogy a munka közben bekövetkező kiegészítések során mégiscsak elsősorban a legjelentősebbek felé fordul a munkatársak figyelme, s így aztán megtörténik, hogy egyesek adataiban nem sikerül teljesen pótolni a szükséges adatokat. Maga a tény azonban, hogy végre van egy korszerű irodalmi lexikona a jugoszláv irodalomnak, amely különösen az utóbbi években és évtizedekben a határokon túl is egyre ismertebbé vált, egyre több és több jugoszláv író műveit fordították le sok-sok európai és nem európai nyelvre is, s a Magyar Tudományos Akadémia legutóbbi vállalkozásában, a *Világirodalmi Lexikon* kiadásában mintegy hétszáz jugoszláviai írórt vett tekintetbe és sorol be a már megjelent első kötetbe és a megjelenésre váró további kötetekbe, s mindezt még megkoronázza az, hogy irodalmi életünk egyik kimagasló alakja, Ivo Andrić, néhány évvel ezelőtt megkapta a legnagyobb elismerést, az irodalmi Nobel-díjat is, mondom, maga az a tény, hogy ez az egyre inkább kibővülő irodalom végre visszatükröződik egy komoly értékű, átfogó lexikonban is, önmagában is alapvetően a megjelenésre összpontosítja a figyelmet, s ha ezzel kapcsolatban meg kell is említeni bizonyos hibákat, bizonyos mulasztásokat, bizonyos következetlenségeket, ez az észrevétel korántsem a munka bírálata helyezi a hangsúlyt, hanem sokkal inkább arra, hogy mindezeket a hibákat a továbbiakban, egy esetleges újabb kiadásban már jórészt ki lehessen küszöbölni.

Az imént azt mondtam, hogy e lexikon megjelenése két szempontból is rendkívüli jelentőségű. Nos, az eddig említettek az általános szempontot illetik. Van azonban egy másik szempont is, amelyet különösen ki kell emelnünk, ha az új lexikon társadalmi értékeit is mérlegre helyezzük a szigorúan vett irodalmi vonatkozásokon túl. Ez a második szempont a jugoszláv szóra helyezi a hangsúlyt. Nagyon jól tudjuk, hogy a két háború között a Szerb—Horvát—Szlovén Királyság helyett bevezetett Jugoszlávia szó és ezzel kapcsolatban a »jugoszláv« jelző tulajdonképpen leszűkítést jelentett a délszláv szóhoz viszonyítva, és pedig nem csupán azért, mert a szintén délszláv bolgárokat kizárta ebből a fogalomból, hanem legalább ugyanilyen mértékben azért is, mert a szerb—horvát—szlovén hármass meghatározás helyett bevezetett jugoszláv szó tulajdonképpen a horvátokat és a szlovéneket is igénybevette félreállítani valami nagyszerű unitarizmus szellemében. Most viszont, ha a jugoszláv szót olvassuk, éppen ellenkezőleg, leszűkítés helyett valami fogalomkibővülést érzünk belőle, mert immár a jugoszláv szó nem csupán a szerbek, horvátok és szlovének összességét jelenti, még csak nem is a makedónok és Crna Gora-iak, vagy a boszniaiak, a bosnyákok további bevonását, hanem azt, hogy a »jugoszláv« szó tulajdonképpen elvesztette még a délszlávokat összefogó nemzeti, sőt népcsoporti jelentését is, amint

maga az új Jugoszlávia sem nemzeti állam, hanem az ország területén élő egyenjogú és egyenrangú népek közös hazája. Ha tehát a szó igazi értelmében vett *Jugoszláv Irodalmi Lexikon*ról beszélünk, akkor ez sem azt jelenti, hogy olyan lexikonról van szó, amely a Jugoszlávia területén élő délszláv népek irodalmáról ad áttekintést, hanem azt, hogy ebben a lexikonban teljesen egyenjogúan és egyenrangúan helyet kapott a Jugoszláviában élő magyar, albán, olasz, román, szlovák és ruszin nemzetiség kibontakozott irodalmi élete is.

Ez igen lényeges jellegzetessége az új *Jugoszláv Irodalmi Lexikon*nak, s mert ezúttal első ízben történik meg (közben hosszadalmas viták is folytak), hogy irodalmi szempontból is közös műben kapott helyet az ország minden népe és nemzetisége, ezért külön is hangsúlyozni kell ennek a jellegnek az előremutató jelentőségét. Az a tény azonban, hogy a lexikon nemzeti és nemzetiségi különbség nélkül összefogja mindazokat az írókat, akiket a szerkesztő bizottság mellőlnak tartott arra, hogy irodalmi munkásságuk alapján bemutassa az egész ország olvasóközönségének, semmiképpen sem jelenti az irodalmak elnemzetietlenítését. Mert például a szóban forgó *Jugoszláv Irodalmi Lexikon*ban bemutatott szerb, horvát, szlovén, vagy macedón írók ugyanúgy jogot tarthatnak arra, hogy belekerüljenek egy, esetleg külön készülő szerb, horvát, szlovén, illetve macedón irodalmi lexikonba, mint ahogyan mondjuk a Jugoszláviában élő magyar írók képviselői is belekerültek a budapesti Akadémiai Kiadó gondozásában megjelent három kötetes *Magyar Irodalmi Lexikon*ba is.

Mindez vitathatatlanul azt mutatja, hogy a most megjelent irodalmi lexikon két szempontból is igen jelentős és hézagpótló mű. Átfogó jellegét tanúsítja az is, hogy a hatszáz oldalon több mint 1600 író, mintegy 200 folyóiratot és lapot mutat be, és ismerteti a legfontosabb irodalomelméleti fogalmakat, valamint az irodalmi-tudományos szervezeteket is. A több mint 2000 címző mindenképpen hű, vagy legalább is csaknem hű tükörképet adhat irodalmi életünkről. Mindehhez hozzá kell még tenni azt is, hogy bár a 600 oldalas terjedelem nem teszi lehetővé még a lexikonba felvett írók teljes bemutatását sem, a szerkesztőség arra törekedett, hogy a sokszor csak néhány soros ismertetőikben egy-két jellemző mondatdal határozza meg az írók helyét és szerepkörét az irodalmi tevékenységben.

Érdeemes minden bizonnyal egy-két pillantást vetni erre a jellemzésre, mely legtöbbször valóban frappáns módon sikerült, viszont kétségtelen, hogy akadnak a jellemzések között olyan sablonok is, amelyek nem annyira az író valóságos irodalmi arculatára vetnek fényt, hanem inkább csak a szócikk, vagy a kiragadott idézet írójának az író iránti lelkesedését fejezik ki. Ács Károlyra vonatkozóan például — igen találóan — ezt találjuk a lexikonban: »Ápolt versformáiban egyaránt jelen van a modern szimbolizmus és a költői tradicionalizmus. A szemlélődés és a gondolatok logikus felépítése jellemzi«. Herceg Jánosról is igen helyesen szögezi le a lexikon, hogy »prózáját lírai és szubjektív elemek szövik át«, valamint hogy »az erkölcsi, szociológiai, népi és nemzeti problematika foglalkoztatja leginkább«. Gál Lászlóval kapcsolatban azt említi meg a lexikon, hogy költészete a harmincas évektől kezdve sokat változott, kezve attól, hogy régebben a társadalmi rendszer elleni tiltakozást fejezte ki, aztán a Majakovszkij-típusú aktivista költők közé sorakozott fel, egészen addig, míg végül »költészete az intímabb „önéletrajzi” líra felé fejlődött, tematikája univerzális szimbolikává szélesedik, de a fejlődés minden szakaszában bizonyos szempontból jellemző rá az intellektualitás és a természetesség hangja.«

Persze meg kell mondani, hogy nem minden esetben sikerült ilyen jól a néhány szavas jellemzés. Gion Nándor esetében például még csak meg sem kísérel a szócikk írója, hogy ilyesfajta jellemzést adjon róla, viszont Tolnai Ottó jellemzése már igen találó, azzal a megállapítással, hogy »a jelenlegi élet és „értékek” tagadásából meríti ihletét«. Ehhez azután igazán fölösleges volt hozzáfűzni azt a Végel-idézetet, amely nem is mond semmit az íróról, inkább csak csodálóról, hogy »amikor csak megszólalt, mindig az érdeklődés gyújtópontjába került más alkalommal oly néma értelmiségi közvéleményünk előtt«. (Bocsánatot kell kérnem Végel Lászlótól, hogy monda-

tát csupán fordításban, nem pedig eredetiben adtam, de a lexikonból hiányzik az a meghatározás, hogy honnan is való az idézet!)

Hogy mi kerül be egy lexikonba, az természetesen elsősorban a szerkesztő bizottság megítélésétől függ, s az előszóban ott is találjuk azt a megjegyzést, hogy »a szerkesztőség arra törekedett, hogy felvegyen a lexikonba minden olyan író, aki érdemes erre«. Bizonyos, hogy az irodalmi érték nem mérhető dekákkal, sem centiméterekkel, így hát nem is várhatunk el egyetlen lexikon szerkesztőjétől és szerkesztő bizottságától sem valami abszolút csalthatalmaságot és abszolút, vitathatatlanul igazságos irodalmi értékelést, csupán azt, hogy próbáljon meg olyan méreőket találni, amelyek alapján megközelítően tárgyilagos lehet az írók felvételével kapcsolatban, azaz hogy igyekezzen minél következetesebb maradni és egyforma méreőket alkalmazni. Ez különösen fontos egy ilyen lexikon esetében, amely különböző nemzetiségű írókat fog össze egyetlen csokorba, bár kétségtelenül megnehezíti az egyforma kritérium alkalmazását már az a körülmény is, hogy a szerkesztő nem beszélhet mindazoknak a népeknek és nemzetiségeknek a nyelvén, amelyeknek írói bekerültek a lexikonba, a kritériumokat tehát különböző embereknek kell kialakítaniuk, s így feltétlenül nehezebb az összhangot megteremteni, hiszen tegyük fel az, aki az albán írók felvételéről dönt végeredményben, nem feltétlenül ismeri mondjuk azokat a horvát, vagy szlovén, vagy magyar, vagy román írókat, akik bekerülnek a lexikonba címszóként, tehát nem ismerheti eléggé a más nemzetiségű író bekerülésének kritériumát sem. Ez egészen természetes. És ha én most a magyar írókra vonatkozóan mégis megkockáztatok néhány megjegyzést, az semmi esetre sem a lexikon egészére kíván bírálat lenni, hanem csupán azt akarom megállapítani, hogy a lexikon tanúsága szerint az itt élő magyar írókkal szemben sokkal szigorúbb kritériumot alkalmaztatok, mint egyes más nemzetiségűekkel szemben.

De menjünk csak sorjában! Az imént arról beszéltem, hogy nálunk a »jugoszláv« szó bővebb, átfogóbb jelentést kapott, mint amilyent a régi Jugoszláviában ültettek belé. A két Jugoszláviát tehát semmiképpen sem lehet egynek tekinteni, annál kevésbé, mert hiszen abban a régi Jugoszláviában mondjuk az itt élő magyarság sem élvezett olyan jogokat, hogy valóban egyenjogú és egyenrangú lehetett volna az ország szláv népeivel, és mindenekelőtt a szerb néppel, azaz hogy nem is a néppel, csak annak urai által kialakított nemzeti fogalommal. A két háború között tehát az itt élő magyarság nem volt szerves része az ország lakosságának, aminthogy tulajdonképpen nem volt az még a horvát, vagy a szlovén nép sem, de különösen nem volt az a makedón nép. Látszólagos ellentmondás tehát, ha én most azt kifogásolom, hogy a régi Jugoszláviában kibontakozott magyar irodalom képviselői közül nem vettek föl többet a lexikonba, csupán Szenteleky Kornélt és Milkó Izidort. Ilyen kritérium révén ennek a két, valóban kimagasló írói egyéniségnek a felvétele is bizonyos következetlenség — a lexikonba fel nem vett régebbi, arra érdemes írókkal szemben. Mert hát igaz ugyan, hogy a régi Jugoszlávia magyar írói nem olvadhattak be a régi ország irodalmi közösségébe, hiszen erre a nemzetiségi elnyomtatás időszakában egyáltalán nem is lett volna mód — még akkor sem, ha meglett volna az erre irányuló akarat, de hát a régi jugoszláviai magyar írók ugyanolyan mértékben beletartoznak az új Jugoszláviában kialakuló magyar irodalmi élet folyamatába, akárcsak a régi szerb, horvát, szlovén írók a mai szerb, horvát, vagy szlovén irodalomba. Ez a megfontolás vezet tehát, amikor felvetem a gondolatot, hogy Szenteleky Kornél, Milkó Izidor és a ma is élő, vagy csak egy-két éve elhunyt régi írók mellett miért nem került be a most megjelent lexikonba — hogy csak úgy kapásból említsem — mondjuk Amburus Balázs, Arányi Jenő, Arató Endre, Berényi János, Borsodi Lajos, Cziráky Imre, Gergely Boriska, Havas Emil, Havas Károly, Kázmér Ernő, Kisbéry János, Kristály István, Mikos Flóris, Munk Artúr, Radó Imre, Timár Ferenc és még mások neve is, ha már a háború alatt tragikusan elhunyt fiatalabbakról, mondjuk Tóth Bagi Istvánról, vagy Sas Györgyről, meg az egy időben itt éltekről, például Fekete Lajosról, Somogyi Pálról, Szigethy Vilmosról nem is beszélünk. Hiszen a felsoroltak közül jó néhányan, például

Arányi Jenő, Fekete Lajos, Havas Emil, Munk Artúr, Somogyi Pál és Radó Imre szerepel a már említett *Magyar Irodalmi Lexikon* címszavai között is.

És ha már a régebbi írókról van szó, hadd említsem meg mindjárt itt, hogy a szláv népek vonatkozásában szerepel még a lexikonban két régebbi magyar író is: Janus Pannonius és Vitkovics Mihály. És itt feltétlenül meg kell említenem bizonyos következetlenséget. Mert míg Vitkovics Mihály esetében határozottan említi a szócikk, hogy a magyar irodalomban drámák, költői művek és fordítások, aforizmák és egyéb irodalmi művek is őrzik a nevét, ugyanakkor viszont Janus Pannonius esetében (akinek nevét egyébként hiába keressük a J, vagy a P betű anyagánál is, mert csak eredeti nevén, mint Ivan Česmički szerepel a betűrendbe szedett címszók között) nem találunk semmiféle utalást arra, hogy kimagasló személyisége volt a bontakozni kezdő magyar irodalomnak is, s például *Bűcsű Váradtól* című költeményében először eleveníti meg irodalmilag a magyar tájat és a magyar várost, csupán azt tudjuk meg a szócikkből (magyar vonatkozásban), hogy pécsi püspök volt, s hogy Korvin Mátyás udvarában fejtegette ki tudományos munkásságát.

Ennyit a régiokról! A lexikon anyagát azonban az újabb idők írói szempontjából sem tartom teljesnek. Igaz ugyan, hogy Szenteleky Kornél-lal és Milkó Izidorral, valamint a Belgrádban élő Székely Tiborral együtt összesen 38 jugoszláviai magyar író szerepel a lexikon címszavai között, de a háború után is munkálkodó, vagy csak akkor írni kezdő írók közül mégis hiányolok néhányat, akiknek — a más nemzetiségekkel szemben alkalmazott kritérium alapján — mindenképpen bele kellett volna kerülniük a lexikon címszavai közé. Itt van például Börcsök Erzsébet, aki a fent említettek mellett szintén szerepel a *Magyar Irodalmi Lexikon* címszavai között, Lévy Endrével együtt, aki szintén hiányzik a mi lexikonunkból, csupán a *Híd* című alatt találkozunk a nevével. Aztán gondolok még például Kopeczky Lászlóra (egyébként régi tagja már az írók egyesületének!) és Koncz Istvánra is, aki *Híd*-díjat is kapott, s mert a lexikonba mégsem vették fel, önkéntelenül is arra gondol az ember, hogy vagy a *Híd*-díj zsűrije, vagy pedig a lexikon szerkesztő bizottsága járt el helytelenül, nem megfelelő kritériumot alkalmazva. Aztán hogy csak még egy-két nevet említsék, itt van például Tóth Ferenc, Gobby Fehér Gyula, Dér Zoltán, Gulyás József, sőt itt van Juhász Géza is, aki már szintén tanúságot tett irodalomtörténeti munkásságáról. És talán a fiatalabbak közül is tekintetbe jöhetett volna már valaki, mondjuk Gerold László, vagy Ladik Katalin, ha Utasi Mária csak az utóbbi időben bontakozott is ki.

Míndezek persze túlnyomórészt egyéni vélemények, de minden bizonynyal alkalmasak arra, hogy legalább el lehessen gondolkodni róluk, s ha szükséges, hát a legközelebbi kiadás alkalmával még figyelembe is lehet venni — legalább egy részüket. De ha már az észrevételeknél tartunk, hadd menjünk még tovább egy lépéssel, és vessünk egy pillantást a vasikos kötet elején levő *Magyarizatokra (Objašnjenje)* is! Itt ugyanis első helyen találjuk azt a megjegyzést, hogy »az írók nevét fonetikusán írtuk, az etimológikus formát pedig zárójelbe tettük, mindjárt az előnév után«. Hát éppen ezzel a megjegyzéssel kapcsolatban van nekem is valami észrevételem. Ma ugyanis eljutottunk odáig, hogy felvetettük a jogos kérdést, mi történjék az anyakönyvekbe fonetikusán beírt nevekkkel, hiszen az így eltorzított nevek valóságos zűrzavart okoznak még a mindennapi életben is, és megnehezítik egy-egy nem szláv személy teljesen megbízható azonosítását. Éppen ezért felmerült a gondolat, hogy feltétlenül ki kell javítani az anyakönyveket abban az értelemben, hogy a név etimológikus formája kapjon helyet bennük a fonetikus forma helyett. Nos, az irodalmi lexikon tulajdonképpen az írók anyakönyve, egészen logikus volna hát, hogy ennek a lexikonnak a lapjain a nem szláv nyelvű írók neve ne fonetikus, hanem etimológikus formájában, vagyis eredetiben szerepeljen, mégpedig nem csupán azért, hogy ezen a módon is kifejezésre jusson a nemzetiségi írók egyenjogúsága, hanem még sokkal inkább azért, hogy a lexikon lapjain is el lehessen kerülni minden zavart. Mert igaz ugyan, hogy a *Magyarizatokban* megtalálhatjuk azt a megjegyzést is, hogy ha nagyobb különbség mutatkozik a fonetikus és az etimológikus írásmód között, akkor az etimolo-

gikus alak külön helyet is kap a címszavak között, utalással a fonetikusán írt alakra, ez az elv azonban mégsem valósult meg a valóságban teljesen, hiszen például Lőrinc Péter nevét hiába is keresnénk a Lo... kezdetű nevek után, vagy legalább is között (ahol pedig feltétlenül az igazi helye volna!), csupán a Le... kezdetű neveknél találjuk meg Lőrinc formájában.

A fonetikus írásmódhoz való ragaszkodás persze furcsa következtelenségeket is maga után von. A magyar nyelvű folyóiratok közül például az Új Symposion címe így, etimologikus formájában szerepel, még a hosszú ékezetet is jelölve az Ū-n, viszont a Kalangyánál már a Kalanda forma kerül fel címszövekként, és csupán zárójelben találhatjuk az etimologikus formát is!

De hát az ígértől eltérően még a zárójelben sem találjuk meg mindig az igazi, eredeti nevet (persze ebben már minden bizonnyal a sajtóhibák is közrejátszanak!), mert például Ač Karolj neve után a zárójelben is csupán Acsot, nem pedig Acsot találunk. Laták Istvánnál pedig egyáltalán nem tünteti fel a lexikon még zárójelben sem, hogy a név eredeti alakja Laták, így, ékezettel a második a-n.

További következtelenségeket találhatunk az írásmód tekintetében a szócikk utáni nonpareille betűs szövegrészben is, az íróra vonatkozó irodalmi kritikák, recenziók felsorolásában. A Bori Imréről szóló szócikk alatt például ilyen formájú, magyaros írásmódot: »Toman László (ígaz, így, két ékezet hiányával!): Vajdasági ég alatt; Utasi Csaba: B. I. Esmék és látomások« stb., az Acs Károly címszó alatt viszont már megint csak jelentkezik a fonetikus és szláv írásmód, ilyesformán: »Zoltan Čuka: A versbe írt csend költője... Imre Bori: Az ember keresése« stb. Hogy mennyi logika van abban, hogy a cikk írójának nevét szláv formájában (Zoltan Čuka), a cikk címét pedig magyarul írjuk, azt hiszem, arról nem is kell külön beszélni.

De ha már a következtelenségeknél tartunk, hadd említsek meg még egy dolgot, ami — tekintve, hogy elsősorban a magyar vonatkozásokat kerestem — csupán véletlenül ütötte meg a szemem. A Neven című szabadkai lap szócikkében például azt olvasom, hogy bunyevácok, szerbek és horvátok voltak a munkatársai. Nagyon jól emlékszem rá, hogy annak idején, a régi Jugoszláviában volt egy olyan időszak, amikor a Szabadkán és környékén élő bunyevácok maguk sem tudtak egymással megegyezni, hogy ők bunyevácok-e, vagy horvátok. Úgy gondolom azonban, hogy túljutottunk azon az időszakon, amikor a bunyevác néptörzsről különösebben bizonygatnunk kellene, hogy szervesen a horvát nép kötelékébe tartozik, s ha mondjuk például Geza Kikić legutóbbi antológiáiban bunyevác horvátoknak nevezi is őket, s ha más munkákban felmerül is a bácskai horvátok megjelölés, ez semmi esetre sem lehet ok arra, hogy egy most megjelent jugoszláv irodalmi lexikon ennyire szembetűnően különválassa a horvátokat és bunyevácokat, hogy a kettő közé szűrje be a szerbeket is.

Ez azonban csupán egy közbeszúrt, mellékes megjegyzés. Elgondoláson az volt, hogy a *Jugoszláv Irodalmi Lexikon* magyar vonatkozásaival foglalkozzam. Ez az elgondolás azonban egyáltalán nem jelent semmiféle szeparatista irányzatot, elkülönítési törekvést. Már fentebb kifejtettem azt a nézetemet, hogy az új lexikon éppen azért különösen jelentős, mert egybefogja hazánk minden íróját — nemzetiségi különbség nélkül. S ha én mégis csupán a magyar vonatkozásokról beszélek, ennek csak az a magyarázata, hogy egyrészt különös hangsúlyt kívántam adni annak, hogy az itt élő magyar írók ezúttal első ízben jelennek meg ilyen szervesen összefüggő bemutatásban, az ország minden más nemzetiségű írójával egyetemben, másrészt pedig úgy vélem, hogy a lexikon egyéb vonatkozásait nálam sokkal hivatottabban elemezhetik a más nemzetiségű bírálók, — mindenki elsősorban a saját nemzetisége szempontjából, mert hiszen feltétlenül ezt ismeri legjobban, s az így kialakuló mozaikképpnek kell azután valami általános szintézissé összeolvadnia. Az így kialakuló, részletekből összeálló elemzést tartom igazán tárgyilagosnak és igazán célravezetőnek.

KOLOZSI TIBOR